

Regeringens proposition

1983/84: 48

om ändring i beskattningen av realisationsvinster på börsaktier,
m. m.;

beslutad den 24 oktober 1983.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås som ett led i regeringens ekonomisk-politiska åtgärder en ökning av skatteuttaget på handeln med aktier. Förslag till åtgärder läggs fram i två skilda hänseenden:

För det första föreslås en skärpning av realisationsvinstbeskattningen på börsaktier som avyttras efter minst två års innehav. Ökningen av skatteuttaget åstadkoms genom att den s. k. schablonregeln för beräkning av anskaffningskostnad på sådana aktier ändras. F. n. innebär regeln att en skattskyldig kan välja att ta upp halva försäljningspriset för en avyttrad aktie som anskaffningskostnad. Enligt förslaget i propositionen skall i stället endast 25% av försäljningspriset utgöra anskaffningskostnad när schablonregeln tillämpas.

För det andra föreslås att en ny punktskatt införs på omsättning av aktier och vissa andra värdepapper. Skatten föreslås utgå med 0,5% av köpesumman hos såväl säljaren som köparen. Fondkommissionärerna föreslås bli skattskyldiga för omsättning som de medverkar i. Även den som i större omfattning omsätter värdepapper utan att vara fondkommissionär föreslås bli skattskyldig.

Ändringen beträffande schablonregeln föreslås gälla i fråga om aktieförsäljningar som sker fr. o. m. dagen efter det att propositionen överlämnas till riksdagen. Detta kommer att ske denna dag. Den nya regeln skall således gälla för avyttringar fr. o. m. den 25 oktober 1983. Den nya omsättningskatten på aktier skall tas ut på överlåtelse som sker efter utgången av år 1983.

1 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1982: 370);

Härigenom föreskrivs att punkt 2 b av anvisningarna till 36 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningar till 36 §

2 b¹ Avyttras aktie eller andel i aktiefond och har aktien eller andelen innehafits två år eller mera (äldre aktie eller andel), gäller bestämmelserna i andra och tredje styckena.

Som anskaffningskostnad för äldre aktie eller andel anses i regel den genomsnittliga anskaffningskostnaden för samtliga äldre aktier eller andelar av samma slag som den avyttrade, beräknat med hänsyn till faktiska anskaffningskostnader och inträffade förändringar beträffande innehavet.

Anskaffningskostnad för äldre aktie, som är noterad på börs eller föremål för liknande notering, och för äldre andel i aktiefond får bestämmas till ett belopp som motsvarar *hälften* av vad den skattskyldige erhåller för aktien eller andelen efter avdrag för kostnad för avyttringen. Kan den skattskyldige göra sannolikt att en beräkning enligt andra stycket leder till ett högre belopp, skall dock detta högre belopp anses som anskaffningskostnad.

Anskaffningskostnad för äldre aktie, som är noterad på börs eller föremål för liknande notering, och för äldre andel i aktiefond får bestämmas till ett belopp som motsvarar *25 procent* av vad den skattskyldige erhåller för aktien eller andelen efter avdrag för kostnad för avyttringen. Kan den skattskyldige göra sannolikt att en beräkning enligt andra stycket leder till ett högre belopp, skall dock detta högre belopp anses som anskaffningskostnad.

Avyttras delbevis eller teckningsrätt till äldre aktie, som avses i tredje stycket, tillämpas bestämmelserna i det stycket. Därvid avser andra meningen den del av anskaffningskostnaden för aktien, beräknad enligt andra stycket, som belöper på delbeviset eller teckningsrätten.

Vid avyttring för senare leverans av aktie som är avsedd att förvärvas i anslutning till leveransen (terminsaffär), skall skattepliktig realisationsvinst anses ha uppkommit, trots att aktien förvärvas efter avyttringen. Motsvarande gäller om avyttringen avsett lånad aktie, som skall återställas till långivaren genom överlämnande av aktie av samma slag förvärvat i anslutning till återställandet (blankningsaffär). Vinst eller förlust vid blankningsaffär skall beräknas som skillnaden mellan vad som erhålls vid avyttringen av den lånade aktien och anskaffningskostnaden för motsvarande aktie, som återställs till långivaren. Har aktien inte återställts till långivaren före utgången av det år, som följer närmast efter avyttringsåret, skall skillnaden mellan vad den skattskyldige erhållit för den avyttrade aktien och värdet av motsvarande aktie – beräknat efter den lägsta betalkurs eller, om sådan saknas, den lägsta köpkurs, som noterats från avyttringsdagen till utgången av sistnämnda år – anses som skattepliktig reali-

¹ Senaste lydelse 1981: 264

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

sationsvinst. Avdragsgill realisationsförlust skall därvid ej anses ha uppkommit. Om vid återlämnandet av ifrågavarande aktie denna anskaffats till ett pris, som är lägre än det som beräknats vid tidigare vinstberäkning, skall skillnaden tas upp som skattepliktig realisationsvinst det år då aktien återställts till långivaren. Har i stället förlust uppkommit är denna att anse som avdragsgill realisationsförlust.

Har här i riket bosatt skattskyldig förvärvat utländsk aktie från annan sådan skattskyldig och samtidigt förvärvat en rättighet att omplacera aktien i annan utländsk aktie (switchrätt) gäller följande. Kostnad för förvärvet av denna rättighet eller ersättning i samband med avyttring av densamma skall vid beräkningen av skattepliktig realisationsvinst eller avdragsgill realisationsförlust i samband med avyttring av den utländska aktien inte inräknas i anskaffningskostnaden eller den erhållna likviden för aktien.

Vad i femte och sjätte styckena sägs om aktie gäller även annan egendom som avses i 35 § 3 mom.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling. De nya bestämmelserna tillämpas i fråga om avyttringar som sker efter den 24 oktober 1983.

2 Lag

om skatt på omsättning av vissa värdepapper

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Till staten skall enligt denna lag erläggas skatt på omsättning av aktier, konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, interimisbevis, teckningsrättsbevis, optionsbevis och delbevis. Med omsättning avses köp och byte.

2 § Ett köp skall anses innefatta ett säljled och ett köpled och ett byte dubbla sälj- och köpled.

För en omsättning skall skatt erläggas såväl i säljledet som i köpledet.

När en fondkommissionär handlar för egen räkning utgår inte skatt för hans led.

3 § Skattskyldig är fondkommissionär som sluter avtal om omsättning av värdepapper som avses i 1 § eller medverkar till ett sådant avtal.

Vid omsättning där fondkommissionär inte medverkar är den skattskyldig som under ett halvt kalenderår omsätter värdepapper som avses i 1 § till ett värde av minst 500 000 kronor.

4 § Skatten utgår med fem promille av överlåtelssumman (vederlaget). I vederlaget inräknas inte courtage, därmed jämförlig ersättning eller skatt. Har vederlaget bestämts i utländskt myntslag räknas det om till svenska kronor enligt bankernas noterade säljkurs på avslutsdagen.

5 § En fondkommissionär får av sin uppdragsgivare eller avtalspart ta ut ett belopp som svarar mot den skatt för den aktuella omsättningen för vilken fondkommissionären är skattskyldig.

6 § Skattskyldighet inträder när avslut sker.

7 § Riksskatteverket är beskattningsmyndighet för skatt enligt denna lag.

8 § Skattskyldiga skall anmäla sig till beskattningsmyndigheten för registrering. Den som godkänns som fondkommissionär skall anmäla sig innan verksamheten påbörjas och annan skall anmäla sig när omsättningen under ett halvt kalenderår uppgått till 500 000 kronor.

9 § Den som är skattskyldig skall lämna deklaration för bestämda redovisningsperioder.

Redovisningsperioden är kalendermånad för den som är skattskyldig enligt 3 § första stycket och halvt kalenderår för den som är skattskyldig enligt 3 § andra stycket.

Deklarationen skall ha kommit in till beskattningsmyndigheten senast den 25 i månaden efter redovisningsperioden. I deklarationen skall redovisas skatt för den omsättning för vilken skattskyldighet inträtt under redovisningsperioden.

10 § Lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning tillämpas i fråga om skatt enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984 och tillämpas på avslut som sker efter ikraftträdandet. Den som vid ikraftträdandet driver verksamhet som fondkommissionär skall senast den 10 januari 1984 anmäla sig för registrering hos riksskatteverket. Den första redovisningsperioden för den som är skattskyldig enligt 3 § första stycket skall vara januari–mars 1984.

3 Förslag till

Lag om ändring i skattebrottslagen (1971: 69)

Härigenom föreskrivs att 1 § skattebrottslagen (1971: 69) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller i fråga om skatt eller avgift enligt

1. lagen (1908: 128) om beviljningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, förordningen (1927: 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, kommunalskattelagen (1928: 370), förordningen (1933: 395) om ersättningsskatt, lagen (1941: 416) om arvsskatt och gåvoskatt, lagen (1946: 324) om skogsvårdsavgift, lagen (1947: 576) om statlig inkomstskatt, lagen (1947: 577) om statlig förmögenhetsskatt, lagen (1958: 295) om sjömansskatt, lagen (1982: 1194) om hyreshusavgift, lagen (1983: 219) om tillfällig vinstskatt,

2. lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1968: 430) om mervärdeskatt, lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973: 601), lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor, lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982: 1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982: 1201) om skatt på viss elektrisk kraft,

2. lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1968: 430) om mervärdeskatt, lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, vägtrafikskattelagen (1973: 601), lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor, lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982: 1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982: 1201) om skatt på viss elektrisk kraft, *lagen (1983: 000) om skatt på omsättning av vissa värdepapper,*

3. lagen (1981: 691) om socialavgifter.

Lagen gäller även preliminär skatt, kvarstående skatt och tillkommande skatt som avses i uppbördslagen (1953: 272).

Lagen tillämpas inte om skatten eller avgiften fastställs eller uppbärs i den ordning som gäller för tull och inte heller beträffande restavgift, skattetillägg eller liknande avgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

¹ Senaste lydelse 1983: 220.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen (1970: 979) följer med fordran på

1. skatt och avgift, som anges i 1 § första stycket uppbördslagen (1953: 272), samt skatt enligt lagen (1908: 128) om beviljningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, lagen (1958: 295) om sjömansskatt, kupongskattelagen (1970: 624) och lagen (1983: 219) om tillfällig vinstskatt,

2. skatt enligt lagen (1968: 430) om mervärdeskatt,

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928: 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor, lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982: 1200) om skatt på videobandspelare samt lägen (1982: 1201) om skatt på viss elektrisk kraft.

3. skatt eller avgift enligt lagen (1928: 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, lagen (1941: 251) om särskild varuskatt, lagen (1957: 262) om allmän energiskatt, lagen (1961: 372) om bensinskatt, lagen (1961: 394) om tobaksskatt, stämpelskattelagen (1964: 308), lagen (1972: 266) om skatt på annonser och reklam, lagen (1972: 820) om skatt på spel, lagen (1973: 37) om avgift på vissa dryckesförpackningar, lagen (1973: 1216) om särskild avgift för oljeprodukter, bilskrotningslagen (1975: 343), lagen (1977: 306) om dryckesskatt, lagen (1978: 69) om försäljningsskatt på motorfordon, lagen (1978: 144) om skatt på vissa resor, lagen (1982: 691) om skatt på vissa kassetband, lagen (1982: 1200) om skatt på videobandspelare, lagen (1982: 1201) om skatt på viss elektrisk kraft *samt lagen (1983: 000) om skatt på omsättning av vissa värdepapper.*

4. skatt enligt vägtrafikskattelagen (1973: 601) samt lagen (1976: 339) om saluvagnsskatt,

5. tull och särskild avgift enligt 39 § tullagen (1973: 670) samt avgift enligt lagen (1968: 361) om avgift vid införsel av vissa bakverk.

6. avgift enligt lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974: 226) om prisreglering på fiskets område.

¹ Senaste lydelse 1983: 221.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7. avgift som uppbärs med tillämpning av lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter.

Förmånsrätten omfattar ej restavgift och liknande avgift som utgår vid försummelse att redovisa eller betala fordringen och ej heller skatte- eller avgiftstillägg och förseningsavgift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-10-24

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Feldt, Gustafsson, Peterson, Andersson, Rainer, Bodström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: statsrådet Feldt

Proposition om ändring i beskattningen av realisationsvinster på börsaktier, m. m.

1 Inledning

Aktieomsättningen har under de senaste åren stigit mycket kraftigt. Kursuppgången har också varit stark. Börshandeln med aktier omsatte år 1979 ca 1,9 miljarder kr. medan omsättningen under innevarande år beräknas överstiga 70 miljarder kr. Sedan ingången av 1980 har kurserna på börsaktier genomsnittligt stigit med mer än 300%. Kursuppgången har varit särskilt stark under det senaste året. Värdestegringen sedan den 1 oktober i fjol uppgår till drygt 100%.

Det finns flera förklaringar till denna utveckling. Det s. k. skattefondsparandet är en faktor av betydelse i sammanhanget. Den avmattning som ägt rum på fastighetsmarknaden under 80-talet samt det minskade intresset för spekulativa affärer i premieobligationer kan också ha bidragit till att kapital sökt sig till aktiemarknaden. Den mycket kraftiga kursstegringen under det senaste året torde emellertid i huvudsak, om inte uteslutande, ha sin förklaring i de kraftfulla ekonomisk-politiska åtgärder som vidtagits för att få den svenska ekonomin på rätt köl. Enligt min mening har devalveringen och de på devalveringen följande vinstökningarna hos företagen varit av direkt avgörande betydelse för den kursutveckling som ägt rum.

För att arbetet med att åstadkomma en varaktig förbättring av landets ekonomi skall bli framgångsrikt krävs en betydande återhållsamhet från löntagarna när det gäller löneökningar under de närmaste åren. Även andra grupper måste bära sin del av bördorna för att vi skall klara av den uppgift vi står inför. Sett i det sammanhanget är det ofrånkomligt att den mycket stora förmögenhetsökningen hos ägarna av börsaktier och den explosionartade utvecklingen av börshandeln ger upphov till en diskussion om beskattningen av handeln med aktier.

För egen del har jag kommit till den slutsatsen att åtgärder nu bör vidtas för att aktieomsättningen och de vinster som framkommer i aktiehandeln skall lämna ett större bidrag till det allmännas inkomster. Jag kommer här att redovisa åtgärder av två slag för att uppnå detta syfte: för det första en skärpning av realisationsvinstbeskattningen på börsaktier och för det andra införande av en särskild omsättningskatt på aktiehandeln.

Innan jag närmare diskuterar utformningen av förslagen vill jag göra några ytterligare påpekanden. Ett brett intresse för aktiesparande är från allmänna utgångspunkter positivt och bör uppmuntras. Genom förslaget till allemanssparande som nyligen förelagts riksdagen (prop. 1983/84: 30) bör nya grupper kunna delta i ett sådant sparande. En god kursutveckling på börserna underlättar företagens försörjning med riskkapital vilket också är ett allmänt intresse. Det nu sagda står inte i någon motsättning till de åtgärder som jag här kommer att föreslå. Det förhåller sig så att en rättvis beskattning av de betydande vinster som f. n. uppkommer på aktiemarknaden är en nödvändig förutsättning för att skapa förståelse hos breda medborgargrupper för den långtgående återhållsamhet som behövs när det gäller lönekrav m. m. Samma skäl motiverar att aktiehandeln genom en omsättningskatt lämnar ett bidrag för att bestrida de för samhället i sin helhet gemensamma kostnaderna. På lång sikt kommer de här aktuella åtgärderna därför även företagen och aktieägarna till godo.

I det följande behandlar jag först ändringen av vinstbeskattningen och därefter den särskilda skatten på aktieomsättningen.

2 Realisationsvinstbeskattningen

2.1 Gällande regler

Aktievinstbeskattningen fick i huvudsak sin nuvarande utformning vid 1976 års reform av realisationsvinstbeskattningen (prop. 1975/76: 180, SkU 1975/76: 63, rskr 1975/76: 389, SFS 1976: 343). Reglerna har i korthet följande innehåll.

Beskattningen träffar helt eller delvis den nominella vinsten vid en aktieförsäljning. Vid avyttring av aktier som innehafts mindre än två år beskattas hela vinsten. Har de avyttrade aktierna innehafts i två år eller mer (äldre aktier) är 40% av vinsten skattepliktig (35 § 3 mom. första och andra styckena kommunalskattelagen (1928: 370, KL). De nu nämnda reglerna gäller för både börsnoterade och icke börsnoterade aktier.

Vid vinstberäkningen för aktier som innehafts mindre än två år skall den faktiska anskaffningskostnaden för aktierna avräknas med sitt nominella belopp. För äldre aktier gäller däremot andra regler. Enligt *huvudregeln*, som finns i punkt 2 b andra stycket av anvisningarna till 36 § KL, beräknas anskaffningskostnaden för en avyttrad aktie till den genomsnittliga anskaffningskostnaden för samtliga äldre aktier av samma slag som den

avyttrade (s. k. genomsnittsbekänning). Vid sidan av huvudregeln finns en *schablonregel* som endast får tillämpas i fråga om äldre *börsnoterade aktier och andelar i aktiefonder*. Enligt schablonregeln får anskaffningskostnaden bestämmas till hälften av avyttringspriset för aktien efter avdrag för kostnader för försäljningen. Annorlunda uttryckt innebär schablonregeln att den skattepliktiga vinsten motsvarar 20% av nettoförsäljningspriset (punkt 2 b tredje stycket av anvisningarna till 36 § KL). Slutligen gäller också vid sidan av huvudregeln enligt ikraftträdandebestämmelserna till 1976 års lagstiftning särskilda hjälpreger för beräkning av anskaffningskostnad beträffande aktier som förvärvats före utgången av mars år 1971. Det kan vidare nämnas att avdrag vid vinstberäkningen på äldre aktier – efter avdrag för förluster under året på sådana aktier – medges med ett belopp på högst 3000 kr.

Vid avyttring av börsnoterade aktier föreligger således en rätt för aktieägaren att i stället för en på genomsnittsbekänning grundad anskaffningskostnad ta upp halva försäljningspriset som avdragspost. Det bör anmärkas att det uttalade syftet med schablonregeln är att underlätta vinstberäkningen i fall då svårigheter föreligger att fastställa den verkliga anskaffningskostnaden, t. ex. när aktierna förvärvats genom arv (prop. 1975/76: 180 s. 157). Den effekt som regeln fått under senare år, nämligen att beskattningen i många fall träffar långt mindre än 40% av den verkliga vinsten, ligger däremot helt vid sidan av syftet med bestämmelsen.

Innan jag går in på mitt förslag till ändringar i reglerna vill jag också erinra om det utredningsarbete som pågår i kapitalvinstkommittén. Kommittén, som i två delbetänkanden behandlat realisationsvinstbeskattningen av bostadsrätter och konvertibla skuldebrev, arbetar nu vidare med frågor som rör aktievinstbeskattningen i stort. Enligt sina direktiv (Dir 1979: 27) har kommittén som sitt huvuduppdrag att söka utforma ett förenklat system för beskattningen av aktievinster där beskattningen träffar den verkliga vinsten vid en försäljning. Lagstiftning på grundval av förslag från kommittén i den delen kan emellertid inte väntas förrän om några år.

2.2 Förslag

Värdestegringen på börsaktier har under senare tid varit mycket stark. Vinstbeskattningen av äldre aktier får anses relativt förmånlig. Endast 40% av vinsten beskattas. Denna beskattningsnivå har emellertid sin grund i att vinstberäkningen är nominalistisk utan uppräkningskostnaden m. h. t. förändringar i penningvärdet. Det ligger i en sådan schablonmässig vinstberäknings natur att även vissa reala vinster vid starka kursstegringar undgår beskattning liksom att också rent nominella vinster träffas av beskattning vid ett annat förhållande mellan värdestegring och inflation. Den nu gällande beskattningsnivån för äldre aktier bör därför ligga fast till dess ett underlag för en mera genomgripande reform framkommit som ett resultat av kapitalvinstkommitténs arbete.

Vad som däremot inte kan godtas är de effekter som uppkommer som en följd av schablonregelns utformning. Jag vill här än en gång framhålla att schablonregeln enbart syftar till att förenkla vinstberäkningen i fall då svårigheter föreligger att utreda den verkliga anskaffningskostnaden för en avyttrad aktie och inte till att nedbringa beskattningsnivån. Schablonregeln ger då värdestegringen på en avyttrad äldre aktie överstiger 100% generellt ett mera förmånligt resultat än huvudregeln. Jag vill här erinra om att den genomsnittliga värdestegringen på aktier som nu innehafts i två år ligger på ca 150%. För treåriga aktieinnehav är kursuppgången mer än 300%. Vid en värdestegring på 300% kommer – om schablonregeln tillämpas – endast 26,7% av vinsten att beskattas mot avsedda 40%.

Jag har övervägt olika åtgärder för att åstadkomma ett från rättvisesynpunkt mera rimligt beskattningsresultat. En möjlighet är givetvis att helt avskaffa schablonregeln. Med hänsyn till de utredningssvårigheter som av olika skäl kan förekomma när den skattemässiga vinsten fastställs vid en aktieöverlåtelse finns emellertid ett starkt behov av en schabloniserad beräkningsmetod. Jag kan därför inte förorda att schablonregeln helt slopas.

Mitt förslag blir i stället att schablonregeln justeras så att en mindre del än halva försäljningspriset skall tas upp som anskaffningskostnad när regeln tillämpas. Jag har övervägt olika lämpliga nivåer och slutligen stannat för att anskaffningskostnaden schablonmässigt bör få bestämmas till 25% av försäljningspriset. Ändringen kan också beskrivas så att den beskattningsbara vinsten när anskaffningskostnaden bestäms enligt schablonregeln kommer att utgöra 30% av försäljningspriset i stället för som f. n. 20%.

Mitt förslag leder till en ökning av skatteuttaget när det gäller de stora värdestegringarna på börsaktier. Härigenom tillgodoses ett obestriddigt fördelningspolitiskt önskemål. Samtidigt kvarstår möjligheten till en schabloniserad vinstberäkning vilket är en avgjord fördel för både skattskyldiga och taxeringsmyndigheter vid den praktiska tillämpningen.

Mitt förslag medför ändring i punkt 2 b tredje stycket av anvisningarna till 36 § KL.

Ett förslag om ändring i vinstbeskattningen på aktier av det innehåll som jag nyss förordat kan antas leda till spekulation och marknadsstörningar om förslaget blir allmänt känt under en viss tid före det att de nya reglerna träder i kraft. Jag föreslår därför att den nya schablonregeln skall bli tillämplig i fråga om avyttringar av aktier som sker fr. o. m. dagen efter det att propositionen med förslaget överlämnas till riksdagen. Detta kommer att ske senare denna dag. Den nya regeln bör således gälla för aktieöverlåtelser som äger rum efter den 24 oktober 1983.

3 Skatt på omsättning av vissa värdepapper

Jag övergår nu till frågan om en särskild omsättningsskatt på aktier. En sådan beskattning fanns tidigare i form av den s. k. fondstämpeln. Skatten togs ut vid köp och byte av s. k. fondpapper, dvs. aktier, obligationer m. m. Skatten utgjorde 0,3% av försäljningsvärdet när det gällde aktier. I samband med överlåtelsen upprättades en avräkningsnota för kontroll av beskattningen och av handeln med dessa värdepapper.

Skatten slopades vid utgången av år 1979 av framför allt tekniska och administrativa skäl. Det är enligt min mening inte lämpligt att på nytt införa en beskattning enligt denna modell. En annan utformning bör därför väljas. Den helt dominerande delen av aktiehandeln sker i dag under medverkan av fondkommissionärerna, dvs. de banker och aktiebolag som har godkänts av bankinspektionen att utöva verksamhet som avser handel med värdepapper för annans räkning i eget namn.

Det enklaste sättet att belägga aktiehandeln med en omsättningsskatt är att ta ut skatten hos fondkommissionärerna. Underlaget för beskattningen bör vara vederlaget för aktierna.

Fondkommissionärernas verksamhet består i huvudsak i att på uppdrag av en aktieägare (säljare) finna avsättning för vissa aktier eller att för en köparens räkning finna en aktieägare som har och vill sälja vissa aktier. Ofta har säljaren och köparen anlitat varsin fondkommissionär men det förekommer självfallet också att en och samma fondkommissionär är ombud både för säljaren och köparen.

Det kan diskuteras om en omsättningsskatt bör belasta såväl köp som försäljning av aktier. Det kan erbjuda vissa praktiska fördelar om kommissionären skall redovisa skatt på alla affärer som han medverkar i, oavsett om de är resultat av ett säljuppdrag eller ett köpuppdrag. Det kan också hävdas att det skulle vara lättare att undgå beskattningen genom att inte anlita en kommissionär om endast säljuppdragen skulle beskattas än om både sälj- och köpuppdragen läggs till grund för beskattningen. Jag har av dessa skäl kommit till den uppfattningen att skatten bör träffa fondkommissionärernas aktiehandel oavsett om det är fråga om sälj- eller köpuppdrag. Även vid förmedling av en värdepappersaffär, dvs. då en fondkommissionär medverkar men inte ingår något kommissionsavtal, bör skattskyldighet åvila kommissionären.

Enbart en beskattning av den aktiehandel som sker under medverkan av fondkommissionärer kan emellertid skapa önskemål om att göra aktieaffärer utan dessas medverkan, s. k. direktaffärer. Även sådana transaktioner bör därför i princip beskattas. Av praktiska skäl bör dock skattskyldigheten i dessa fall begränsas till mer omfattande handel med värdepapper. Gränsen för skattskyldighet i dessa fall bör sättas till 500 000 kronor per halvår.

En lämplig nivå för omsättningsskatten på aktier är 1% av vederlaget för

varje omsättning. En omsättning genom köp bör anses bestå av två led, ett säljled och ett köpled. Skatt skall således utgå med 0,5% på säljledet och 0,5% på köpledet. Detta kommer att gälla vid direktaffärer. Byte anses bestå av dubbla sälj- och köpled.

I de fall en fondkommissionär medverkar i en transaktion bör följande gälla. I den vanligt förekommande situationen att en fondkommissionär med uppdrag att sälja ett antal aktier träffar avtal med en annan fondkommissionär med ett köpuppdrag skall skatt tas ut med 0,5% på säljledet och 0,5% på köpledet. Resultatet blir därmed ur beskattningssynpunkt det samma som om någon fondkommissionär inte medverkat. På samma sätt skall, om en och samma fondkommissionär sluter avtal för både en säljares och en köparens räkning om samma aktiepost, skatt utgå med 0,5% på vardera sälj- och köpledet. Mellan kommissionären och hans uppdragsgivare (kommittenten) anses någon omsättning inte ske. En omsättning anses i dessa situationer inte heller föreligga mellan kommissionärerna eller mellan en kommissionär och den andra avtalsparten. Omsättningen sker mellan kommittenterna eller mellan en kommittent och den andra avtalsparten.

Fondkommissionärer har rätt att hålla ett visst eget lager av värdepapper för att underlätta fondkommissionärsverksamheten, dvs. att handla för egen räkning. Det förekommer således både inköp till lagret och försäljningar ur detta. Avtalsparter vid dessa inköp och försäljningar kan naturligtvis vara såväl fondkommissionärer som andra. Principen om 1% skatteuttag per omsättning oberoende av om en fondkommissionär medverkar eller inte medför att skatteplikt inte skall föreligga för kommissionärsledet. Om exempelvis en fondkommissionär köper en aktie från en säljare som inte är fondkommissionär skall skatt utgå med 0,5% på säljledet, medan köpledet skall vara fritt från skatt eftersom köparen är fondkommissionär. Ytterligare 0,5% skatt utgår när fondkommissionären sedan överlåter aktien till annan än fondkommissionär. Skatten utgår då endast i köpledet. Härmed uppnås i princip samma resultat som om överlåtelsen skett utan medverkan av fondkommissionär.

Även om skatt inte skall utgå på fondkommissionärsledet bör i enlighet med vad jag tidigare har anfört skattskyldigheten vid överlåtelse där en fondkommissionär medverkar ligga på fondkommissionären. Skatteinbetalningen skall således verkställas av kommissionären. I likhet med vad som gäller vid övriga indirekta skatter bör kommissionären kunna överväldra skatten på sin uppdragsgivare eller avtalspart. En uttrycklig bestämmelse om detta bör införas i lagstiftningen. Som jag redan nämnt bör skattskyldighet föreligga för fondkommissionären även när hans medverkan i en omsättning inte innefattar att han sluter ett kommissionsavtal eller avtal för egen räkning, utan inskränker sig till att han verkar som ombud eller enbart förmedlar en affär. Även i dessa fall skall skatten kunna övervältras.

Sammanfattningsvis innebär mitt förslag att värdepapper som övergår från en ägare, som inte är fondkommissionär, till annan, som inte heller är fondkommissionär, kommer att beläggas med skatt om 0,5% både hos säljaren och hos köparen. Detta slutresultat uppnås även om en fondkommissionär medverkar som kommissionär, ombud eller förmedlare och även om en fondkommissionär träder in och själv köper värdepapper för egen räkning. I det sistnämnda fallet uppnås skattenivån 1% först i samband med att fondkommissionären avyttrar värdepappren till annan än fondkommissionär. På det nu angivna sättet uppnås skattemässig överensstämmelse mellan transaktioner som sker med och utan medverkan av fondkommissionär.

Skatten bör enligt min mening träffa förutom omsättningen av aktier även omsättningen av vissa andra värdepapper som kan jämföras med aktier, nämligen konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, interimsbevis, teckningsrättsbevis, optionsbevis och delbevis. Skattskyldigheten bör inträda när avslut sker, dvs. när ett bindande avtal om överlåtelse träffas.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att förvärv av aktier genom aktieteckning vid bolags bildande eller vid nyemission inte anses utgöra förvärv genom köp eller byte. Inte heller förvärv av aktier genom fondemission räknas som köp eller byte. I dessa fall kommer alltså inte någon omsättningsskatt att utgå.

För redovisning och uppbörd av skatten bör följande gälla. Fondkommissionärer redovisar skatten per kalendermånad och övriga per halvt kalenderår. Skatten betalas senast den 25 i månaden efter redovisningsperiodens utgång. Riksskatteverket skall vara beskattningsmyndighet och lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning tillämpas. Härigenom blir omsättningsskatten på aktier en punktskatt efter samma modell som flertalet övriga punktskatter. Skattebrottslagen (1971:69) och lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. bör göras tillämpliga på den nya skatten.

Lagen bör sättas i kraft den 1 januari 1984 och tillämpas på avslut som sker efter ikraftträdandet.

Det är förenat med stor osäkerhet att beräkna statsverkets intäkter av omsättningsskatten på värdepapper. Enligt nu tillgängliga uppgifter kan omsättningen av aktier på Stockholms fondbörs under år 1983 beräknas uppgå till mellan 70 och 80 miljarder kr. Från detta belopp skall avräknas fondkommissionärernas handel för egen räkning. Tillägg skall göras för värdepapper som omsätts utanför börsen. Om omsättningen av värdepapper i fortsättningen blir av samma omfattning som år 1983 kan skatteintäkterna beräknas till ca 750 milj. kr. per år.

4 Upprättade lagförslag

Inom finansdepartementet har upprättats förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),
2. lag om skatt på omsättning av vissa värdepapper,
3. lag om ändring i skattebrottslagen (1971: 69),
4. lag om ändring i lagen (1971: 1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m.

5 Lagrådets hörande

En remiss till lagrådet av den föreslagna omsättningsskatten skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Med hänsyn härtill och till att övriga författningsförslag är av enkel beskaffenhet anser jag att lagrådets yttrande över författningsförslagen inte bör inhämtas.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga de inom finansdepartementet upprättade förslagen.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden lagt fram.